

paschalem, nisi in tabernaculo vel templo, et consequenter immolatio non poterat fieri nisi a sacerdotibus aaronicis.

R. Neg. min.; nam per locum quem elegit Dominus, etc., non significatur solum tabernaculum vel templum, sed et ipsa urbs in qua tabernaculum erectum, et templum ædificatum erat; uti ex pluribus S. Scripture locis manifestum est; et quidem, 1. id manifeste constat ex loco objecto §. 7, ubi dicitur, quod Judæi deberent comedere agnum paschalem in loco quem elegerit Dominus Deus: jam vero non comedebant agnum paschalem in templo, sed in urbe; uti liquet ex facto Christi: ergo, etc. 2. per locum, quem elegerit Dominus Deus, uti habitat nomen ejus ibi, ipsam urbem Jerusalem, in qua templum ædificatum erat, designari, clarissimis verbis quoque exprimitur III Reg. XI, 56, ubi Deus per Ahiam Sionitem dicit ad Jeroboam: *Filius ejus* (Salomonis) *dabo tributum unam, ut remaneat lucerna David servo meo cunctis diebus coram me in Jerusalem civitate quam elegi, ut esset nomen meum ibi.* Vide et Deut. XII, 11, XVII, 8, item XVIII, 6.

Verum quidem est, quod Deus voluerit et præcepit, ut (Hebræis jam in terra promissionis existentibus) non nisi uno certo in loco, scilicet ubi foret tabernaculum vel area aut templum, liceret immolare, aut edere agnum paschalem: tamen id non jussit fieri per sacerdotes aaronicos; sed privilegium hoc, utpote antiquius sacerdotio aaronico, reliquit juxta primævam suam institutionem, omnibus et singulis patribusfamilias, cujuscumque demum tribus vel conditionis essent, ut nempe illi in isto loco domus sue, vel in hospitio suo agnum immolarent et cum familia sua comederent.

Obj. V. Si quilibet paterfamilias fuisset sacerdos respectu agni paschalis, debuisset Christus illum mactare, cum esset paterfamilias suorum apostolorum; atqui Christus non mactavit agnum; ergo.

Prob. min. 1. Quia ut dicitur Matth. XXVI, 49; Marc. XIV, 16, et Luc. XXII, 8 et 14. *Petrus et Joannes paraverunt Pascha, scilicet jam mactatum in templo.*

Prob. min. 2. Quia agnus mactari debebat ante occasum solis; ut constat ex Josepho lib. VII de Bello Judaico, cap. 17, dicente: *Cam dies festus adesset, qui Pascha vocatur, quando a nona quidem hora (id est a nostra tertia post meridiem) usque ad undecimam (id est usque ad quintam scilicet completam) hostias cedunt, etc.* Atqui Christus tantum venit Jerusalem, dum jam sero erat et sol occubuerat; ergo, etc.

R. Neg. min., et ad primam prob. dico, ex verbis evangelistarum non sequi, quod Petrus et Joannes paraverint Pascha, jam mactatum in templo; sed quod omnia præparaverint quæ juxta Legem requirebantur ad ritum celebrandum Pascha, scilicet agnum, azyrna, conam, etc., qui agnus mox a Christo superveniente mactari potuit. Hinc ad prob. secundam nego min. scilicet quod Christus tantum venerit Je-

rosolyam post occasum solis; siquidem venit, ut habent Matth. et Marcus, *vespere facto*, id est sole jam declinante ad occasum, ac consequenter illo tempore, quo agnus immolari poterat, juxta illud Deut. XVI, 1: *Immolabis Pascha vespere ad solis occasum.*

Obj. VI. Josephus loco statim cit. scribit Cestium, cum Neroni vellet urbis Jerusalem potentiam exhiberi, mandasse sacerdotum principibus, ut, si fieri posset, numerum populi colligerent: illo vero, quia Pascha jam instabat, expectasse, et ex agnorum paschalium numero conjecisse numerum comeditum. Atqui istum numerum non potuissent conjicere, nisi ipsimet agnos mactassent; ergo, etc.

R. Neg. min., quia æque facile potuit numerus vitæcatum colligi per sacerdotes, citatis hostias non mactassent, ac si mactassent; ut rem bene consideranti satis patet.

Foret quidem jam etiam hic discutienda operosa et dudum disputata illa questio, an nimirum agnus immolari deberet ad primas, an vero ad secundas vespères lunæ 14. Sed eam hic omittimus, qui de ea commodius agetur in Evang., ac proinde ibidem eam examinabimus et discutiemus, quando agemus de ultimo Christi Paschate.

QUESTIO IV. — QUÆDAM ALIA RESOLVUNTUR.

Pet. 1. quo ritu agnus immolari deberet.

R. Quod ritum atinet, 1. jugulabatur, et sanguine ejus aspergebantur postes et superliminaria (ut patet ex §. 7), ut, viso hoc sanguine, angelus percussus, domos illas Hebræorum transiliret, nec eorum primogenita percuteret.

2. Integer agnus, non dissectus (ne os aliquid hæderetur), caput cum pedibus et intestinis, ante tamen purgatis et exsecto felle, torrebatur.

3. Judæi comedebant carnes ejus *asas igni*, et *asymos panes cum lacteis agrestibus*, ut habetur §. 8. Hebraice dicitur *cum amaris*, scilicet herbis amarulentis, ut exponit Chaldaeus.

4. Juxta §. 9 non poterant comedere *ex eo crudum quid* (sive prorsus esset tale, sive semiasatum; utrumque enim latitudo vocis hebraice complectitur) *nec coctum aqua; sed tantum assum igni*; quia citius assatur caro quam elixetur: Hebræis autem festinandum erat. Potissima ratio videtur petenda a mysterio, nam Christus verus agnus figurabatur, amoris igne assatus.

§. 10. *Nec remanebit quidquam ex eo usque mane*, id est, ne profane comedi contingat, plane absumite.

§. 11. *Reus vestros accingetis*, etc.; omnia hæc festinationem indicant, suntque viatorum ad iter longum et laboriosum se accingentium: eodem spectat ceremonia haculorum qui manu tenendi, et calcamentorum quæ in pedibus habenda erant.

Est enim Phase (id est transitus) Domini. Phase hebraice Pesach, chaldaice Pascha, transitum, sive potius transitum significat, angeli nimirum, qui do-

mos Hebræorum transiliret et relinquebat intactas: et hic est primus transitus qui significatur nomine Phase. Secundus autem est Hebræorum ex Ægypto in Chanaan: et tertius eorumdem per mare Rubrum. Hunc tertium significari nomine Pascha docet S. P. Aug. Tract. 55 in Joan.; attamen hoc non obstante, duas priores significationes non excludit. Interim ex his significationibus prima et proxima est angeli vatoris transiens Hebræos, cui succedit altera de mari Rubro, finaliter autem significatur transitus de Ægypto in Chanaan, et hæc significatio innuitur Deut. XVI, 1. Allegorice representatur transitus Christi de terra ad cælum, ut nos a peccato ad gratiam, et ab hoc mundo ad cælum transiremus. Plura desuper videri possunt apud A. Lapide.

P. 2. quomodo dicitur §. 17 dies iste custodiendus sive observandus ritu perpetuo.

R. cum S. P. Aug. Q. 43 in Exod.: *Aut sic appellavit æternum, quod non sua sponte audeant desinere celebrare* (sed quem ritum servarent, donec Deus ipse abrogaret legem, ritum immutando), *aut ut non ipsa signa rerum, sed res quoque ipsa significantur æternæ intelligantur, scilicet azyma sinceritatis et veritatis.*

P. 3. quo sensu dicitur §. 31, quod (completa strage primogenitorum) Pharaeo vocaverit Moysen et Aaron, eosque egredi jussit, cum tamen cap. X, 29, Moyses dixerit ad Pharaonem: *Non videbo ultra faciem tuam.*

R. Nonnulli ista verba: *Non videbo*, etc., sic exponunt: Sponte te non amplius accedam, neque liberationem populi urgebo, sed tu me potius videre desiderabis, quando in proxima et ultima plaga primogenitorum nos exire compelles. Unde ad illud quod hoc cap. dicitur, nempe Pharaonem surrexisse et vocasse Moysen, respondent verisimile esse quod ipsemet Pharaeo tanta strage percussus, timensque pejora, surrexerit ut Moysen adiret, quem suaviter quiescentem domi sue inveniens, vocando excitavit, dixitque: *Surgite, egredimini*, etc.

Alii, qui verba Moysis: *Non videbo*, etc., rigorose sumunt, arbitrantur quod post hæc Moyses Pharaonem non amplius viderit, et illa verba hujus cap., §. 31, *Vocavitque Pharaeo Moysen et Aaron nocte*, etc., sic esse intelligenda existimant, ut Pharaeo, missis ad Moysen aulicis et regi proceribus, Hebræis non solum plenarium fecerit facultatem exeundi cum omnibus ad se pertinentibus, sed ad promptissimum exitum provocaverit. Itaque juxta hæc explicationem Pharaeo non per semetipsum, sed per proceres suos vocavit Moysen et Aaron, ac dixit: *Surgite*, etc. Et quidem hic modus conciliandi utrumque jam præcitur. Scripture textum videtur plausibilior: quandoquidem in ipsa Scriptura fundetur: nam cap. XI, 8, Moyses dixit ad Pharaonem: *Descendent omnes servi tui isti ad me, et adorabunt me dicentes: Egredere tu et omnis populus qui subjectus est tibi.*

CAPUT XIII.

Subet Deus in gratiarum actionem pro cæsis Ægyptio-

rum primogenitis, sibi sanctificari et offerri primogenita Judæorum, tam in hominibus, quam in jumentis; eosque deducit non per Philistinæam, sed per viam deserti. Hebræi secum efferunt ossa Joseph, eisque dux itineris est columna nubis et ignis.

QUESTIO PRIMA. — QUID SIBI VELLET LEX DE SANCTIFICANDIS PRIMOGENITIS.

Vers. 1: *Locutusque est Dominus ad Moysen*, ipsa scilicet egressionis die, vel adhuc Israelitis existentibus in Remesse, vel saltem castris jam stantibus in secunda statione Socoth.

§. 2: *Sanctifica mihi omne primogenitum* (supple masculinum ex §. 12) *quod aperit vulvum*, id est quod primo matris utero reserando, naturali more in lucem hanc egreditur, quodque est principium generationis maternæ.

Dicuntur autem primogenita Deo sanctificari, dum separantur ab usu communi, ut dentur et offerantur vel applicentur ad ejus cultum: omne enim quod ad Dei cultum applicatur, dicitur directe vel indirecte sanctificatum; sic dies sabbati sanctificata dicitur, id est, ad Dei cultum applicata; quia in illa die magis quam in aliis, vacatur divino cultui. Itaque vi hujus legis omnia primogenita ab usibus humanis removenda, et ad Dei cultum applicanda erant, sive essent immolabilia, quæ directe Deo applicantur, dum immolantur, sive non; quia alia primogenita, quæ per se et directe non applicantur Deo, applicantur indirecte et mediate seu per alterum, ut primogenitum asini quod commutatur ove.

Dico 1. Non præcipit hic Deus, ut ista primogenitorum sanctificatio et in obsequium suum segregatio fiat illo tempore, quo omnes occupati erant in egresu; sed ut fiat postea, cum opportunum fuerit, videlicet cum possiderent terram Chanaan; ut patet ex §. 11 et 12: subnectit tamen Deus hæc legem præcepto immolandi agnum paschalem: quia sicut agni immolatio, ita et primogenitorum oblatio Hebræis jugiter renovare debebat memoriam liberationis ex Ægypto: hæc enim efficit et procuravit Deus per eandem primogenitorum totius Ægypti. Quia ergo tunc Deus occidit primogenita Ægypti, ut Hebræos quasi primogenitos suos inde liberaret, et quia tunc intacta servavit primogenita Hebræorum habitantium in Ægypto, hinc hæc lege eadem sibi offerri, ac quasi sua et a se conservata sibi reddi posset. Unde hæc agni æque ac primogenitorum oblatio sunt primæ legis moysiæcæ ceremoniæ.

Dico 2. Ex præc. §. 2 patet, non paternum primogenitorum, sed solum maternum offerendum fuisse Deo. Hinc ex vidua quæ ante pepererat susceptus filius, vel ex non vidua, sed quæ femellam ante pepererat, non erat Deo offerendus; quia non ipse, sed alia præcedens proles vulvam matris aperuerat. Qui tamen plures (uti tunc licuit) habebat uxores, debebat singularum uxorem primum fetum, si masculus erat, Deo consecrare.

Dico 3. Prefata lex proprie non comprehendit Christum Dominum: ille enim nascens non reseravit

vulvam matris, sed clausum matris uterum penetrando prodiit in lucem; ideoque hac lege non tenebatur; licet sponte sua illi se subiecerit eamque servaverit. Ita Cyrillus Jerosol. Hom. de Occursu Domini, Hormisdas papa epist. I, cap. 5: quibus accedunt Marius, Tirinus et alii.

Sunt interim aliqui, qui cum Jansenio sustinent, substantiam hujus præcepti simpliciter esse de offendendis primogenitis matrum, quocumque demum modo, sive naturali, sive miraculoso nati fuerint: quia totum mysterium latet in eo, quod essent primogeniti; ut patet ex γ . 15, ubi Deus pro ratione illius præcepti addit: *Nam cum induratus esset Pharaon, et nollet eos dimittere, occidit Dominus omne primogenitum in terra Ægypti, a primogenito hominis usque ad primogenitum jumentorum, etc.*

Interim ad hoc commode responderi potest, quod ob eandem istorum primogenitorum non petat sibi Deus omne primogenitum, sed illud tantum quod lex exprimit. Sic, ut ait A Lapide, licet in Ægypto etiam feminae cæse sint, Deus tamen ab Hebræis solos exigit masculos primo natos, ut dignior sexus Deo dicaretur.

Petes quomodo γ . 17 dicatur, quod Deus non duxerit Israelitas per Philisthæam causa vitandorum bellorum, cum et per viam deserti eis pugnandum fuerit contra Amalec; ut patet infra cap. XVII.

R. Quia illud prælium fuit unico duntaxat certamine post 40 dies ab exitu ex Ægypto initum, et non tam Hebræorum armis, quam Dei singulari ope confectum est: si autem transissent Hebræi per Philistinos, statim et assidue eis pugnandum fuisset cum inimicis bellicosissimis; tales enim erant Philisthæi. Adde quod bellum cum Amalec exsurrexit multis desertis jam peragratis; ut proinde tunc reditus in Ægyptum fuerit difficilior.

QUESTIO II. — AN RETINENDA SIT LECTIO NOSTRA, UBI γ . 18 DICITUR: *Et armati ascenderunt filii Israel de terra Ægypti.*

Resp. Affirmative contra Calvinum, hic injuste carpentem (uti et in aliis locis sæpe solet) Vulgatam nostram.

Prob. Ea lectio retinenda est, quam non tantum tota Ecclesia catholica, sed et ipsimet rabbini et tota Judæorum synagoga tanquam veram et genuinam admittunt; atqui ut talem admittunt lectionem Vulgatæ nostræ; ergo, etc.

Prob. min. ex S. Hieron. qui epist. 125 ad Damasum Q. 2 agens de translatione hujus versus, ita scribit: *Aquità, qui non contentiosius, ut quidam putant, sed studiosius verbum interpretatur ad verbum, in eo loco ubi Septuaginta posuerunt; QUINTA AUTEM GENERATIONE ASCENDERUNT FILII ISRAEL DE TERRA ÆGYPTI, ita transtulit: ET ARMATI ASCENDERUNT FILII ISRAEL DE TERRA ÆGYPTI.* Et deinde nonnullis circa translationem LXX interiectis, tandem concludit:

Aquilam vero, ut in cæteris, et in hoc maxime loco proprie transtulisse, omnis Judæa conclamat, et synagogarum consonant universa subsellia, quod videlicet idem sermo, et eisdem litteris scriptus, diversas apud eos et voces et intelligentias habeat. Ergo lectionem Vulgatæ nostræ tanquam veram et genuinam admittit tota Judæorum synagoga, eamque omnibus aliis præfert S. Hieronymus.

Obj. I. Pro armati hebraice est *Chamuscim*, id est *quini et quini*. Ergo non potest verti: *armati*, sed cum Calvino verti debet: *dispositi*, ita ut tantum significetur modus et numerus in quolibet ordine proficiscentium, non autem quod sic dispositi arma gestarent.

R. Neg. conseq.; nam cum quini incedant in acie armati milites, hinc *Chamuscim* hic idem est quod *armati*, per metalepsim Hebræis usitatam; siquidem illud verbum hebraicum *Chamuscim*, aliquando pro voce latina *armati* sumi, patet ex consonantia aliorum locorum Scripturæ, ubi aliter accipi non potest; ut Josue I, 14, et ibidem cap. IV, 12, ubi textus latinus habet: *Filii quoque Ruben, et Gad et dimidia tribus Manasse, armati præcedebant fratres suos filios Israel sicut eis præceperat Moyses*; in hebræo loco *armati* ponitur *Chamuscim*, seu *quini*. Male igitur propter illud verbum hebraicum Calvinus reprehendit Vulgatam nostram; et quidem adversus omnium fere Hebræorum consensum: quod ultimum ipsemet fateri non veretur.

Obj. II. Loco *armati* LXX posuerunt *quinta generatione*; ut constat ex præcit. verbis S. Hieron., et conformiter ad LXX omnes fere antiqui patres legunt, ut ait Jansenius: ergo pro *Chamuscim* Vulgata nostra non videtur recte ponere *armati*.

R. Neg. conseq., nam idem verbum hebraicum, imo et aliquando eadem sententia seu sermo, et eisdem litteris scriptus, non raro habet diversas significaciones seu intelligentias; ut liquet ex eis, quæ dicta sunt in cap. XLVII Gen. Q. II, et ex S. Hieron. loco supra cit. qui et ibidem, ut id confirmet, exempli causa unum tale verbum ponit. *Pastores et amatores*, ait, *eisdem litteris scribuntur*, AIN, JOD, MEM: *sed pastores ROM, amatores leguntur REIM.* Diversitas autem illa oritur ex eo, quod verba hebraica sine punctis posita, sæpe sint ambigua, sicque punctis appositis, juxta diversam punctationem, diversa ex eodem verbo oriatur significatio. Cum igitur sine punctis scripserit Moyses, nihil prohibet dicere Spiritum S. ambigua voce hoc loco indicasse tria; scilicet 1. Quod quini et quini incederent Hebræi de Ægypto, idque in sensu litterali proprio, et simul in sensu litterali figurati per metalepsim, quod armati incederent, cum tali ordinè armis stipati milites soleant incedere. 2. Etiam in sensu litterali proprio eodem verbo indicatur, quod armati incederent Hebræi, si loco *Chamuscim* legatur *Chalutsim*, id est armati vel succincti lumbos. 3. Retinendo α *Chamuscim*, etiam in sensu litterali significatur, quod egressi sint *quinta* subintelligendo scilicet *generatione*, et ideo LXX loco

armati recte quoque posuerunt *quinta generatione*; et conformiter ad illos ita legerunt antiqui Patres. Quocirca S. P. Aug. Q. 50 in Exod. liberum relinquit id intelligere vel de quinto centenari inchoato, *Et ideo quinta progenie*, inquit, *quia post quadringentos et triginta annos*, scilicet a promissione Abrahamo facta computandos, ut monstratum est cap. XV Gen. Q. II: vel etiam id intelligi potest de generationibus hominum, scilicet *ab ipso Jacob, qui intravit in Ægyptum, usque ad Moysen, qui cum populo egressus est. Jacob enim primus, secundus Levi, tertius Caath, quartus Anram, quintus Moyses invenitur.* Ita ibidem S. Pater.

Etiam in tribu Juda, ut notat S. Hieron. supra cit., reperiuntur quinque generationes ab ingressu in Ægyptum; nam per Phares, Hesron, Aram, Aminadab descendendo, quintus est Nahasson, dux tribus Judæ in deserto.

Obj. III. Hebræi in ingressu ex Ægypto nulla videntur potuisse sibi arma comparare: nam Ægyptii, qui ipsos hucusque durissime afflixerant, certo etiam arma ab ipsis abstulerant. Ergo non potest retineri lectio Vulgatæ nostræ.

R. Neg. ant.; nam esto lorice caruerit; aliis tamen armis instrui non erat ita difficile hominibus jam per multos dies ad egressum suspirantibus; præsertim circa finem ultimi anni, quando Ægyptii maximis plagis affligebantur a Deo. Præterea unde patet aut liquet, quod Ægyptii arma ab Hebræis abstulerint? Id enim nullibi insinuat Scriptura, nec ex ullo capite probari posse videtur.

Inst. Cap. seq. dicitur, quod Hebræi videntes Pharaonem appropinquantem cum exercitu suo, timuerint valde; atqui non habuissent rationem timendi si armati fuissent; ergo, etc.

R. Neg. min., quia licet armati essent, tamen hactenus minime in bello versati erant: et præterea apparatus curruum, equitum, etc., illis fortior apparerat, quam cui soli pedites possent resistere.

Obj. IV. Josephus, lib. II Antiq., cap. 6 et 7 negat Hebræos arma habuisse dum exiverunt Ægypto, sed ea demum illos accepisse asserit, quando æstus et ventus, post demersum Pharaonem cum exercitu suo, arma Ægyptiorum in litus expulit. Idem asserit Philo.

R. Auctoritatem Josephi et Philonis, utpote hac in parte Scripturæ contrariam, nullius esse momenti, adeoque nec admittendam.

P. 1, an columna nubis et ignis, in qua γ . 21 Dominus præcedebat Hebræos ad ostendendam viam, fuerit duplex, an vero unica.

R. Communior sententia tenet, eam fuisse unicam entitate seu in substantia, sed diversam officio; idque videtur colligi ex cap. XIV, 19 et 20, ubi de columna nubis et ignis dicitur, eam simul administrasse officium nubis tenebræ versus Ægyptios, lucis versus Hebræos, idque tota nocte. Rursus id quoque erui videtur ex γ . 24 max cit. cap. ubi eadem vocatur, *columna nubis et ignis*, per quam respiciens Dominus super castra Ægyptiorum, interfecit

exercitum eorum. Itaque eadem columna de die apparebat ut nubes, et de nocte ut ignis, quia nempe tunc ei splendor quasi ignis indebatur; unde et Num. IX, 15, de eadem dicitur: *Erat quasi species ignis.* Hoc est, non erat aliud quam lux et splendor mirificus noctu columnæ inditus, qui tota castra illuminabat instar lunæ vel solis: unde et *sol* vocatur Sap. XVIII, item *ardens*, id est flammea, non a calore, sed a colore.

P. 2, quandiu hæc columna adfuerit Hebræis.

R. Totis 40 annis in deserto, usque ad mortem Moysis, cum nempe in proximo essent ut Jordanem trajicerent; nam tunc defecisse columnam, vel ex eo patet, quod in traiectione Jordanis jubeantur Hebræi non jam amplius columnam, viæ ducem aspicere et sequi, sed arcam a sacerdotibus bajulatam eminus præeuntem: cum aliquin longe facilius fuisset columnam ducem intueri et sequi quam arcam. Ita Abulensis, Serarius, etc. Hauserunt illi hanc opinionem suam ex S. P. Aug. Q. 3 in Josue. *De longe jussum est arcam præcedere, ut posset a populo videri...; ex hoc autem facto intelligendum est, quod columna illa nubis quæ solebat movendis castris signum dare et iter ostendere, jam recesserat, nec eis apparebat.*

CAPUT XIV.

Rex Pharaon cum exercitu suo insequitur Israellem: sed angelus in columna nubis medium sese interpomni Hebræos inter et Ægyptios; Moyses virga dividit mare Rubrum, quod sicco vestigio transeunt Hebræi: Pharaon autem cum universo equitatu et curribus suis aquis involvitur.

QUESTIO PRIMA. — DE DIVISIONE ET TRANSITU MARIS RUBRI.

Postquam Israelitæ profecti essent de Socoth, et in tertia mansione castrametati essent in Etham in extremis finibus solitudinis, ut dicitur cap. præced., γ . 20, hoc cap., γ . 2, Moyses ex mandato Dei eis præcepit, ut reversi castrametarentur e regione Phihabiroth, quæ est inter Magdalum et mare Rubrum contra Beelsephon. Itaque postquam ibidem in quarta mansione castrametati essent, levantes oculos videntur Pharaonem cum ingenti exercitu ad se appropinquantem, et timuerunt valde, ut dicitur hic γ . 10: Moyses vero id videns, eos animavit dicens γ . 13: *Nolite timere, stato et videte magnalia Domini quæ facturus est hodie. Ipse enim pugnabit pro vobis, et vos tacebitis*; γ . 14. Id est, vos quiescetis otiose et jucunde, hanc Dei pro vobis pugnam et prælium spectando.

γ . 15: *Dixitque Dominus ad Moysen: Quid clamas ad me? Non est reprehensio, sed blanda consolatio, et ad spem futuri miraculi, nempe transitus maris Rubri, excitatio; quasi dicat, Non opus est ut amplius clames, quia suscepti orationem tuam.*

Deus igitur magnalia et mirabilia sua ostensurus in transitu maris Rubri, dixit ad Moysen γ . 16: *Tu autem eleva virgam tuam, et extende manum tuam super mare, et divide illud.* In quæ verba S. P. Aug.: *Hæc,*